

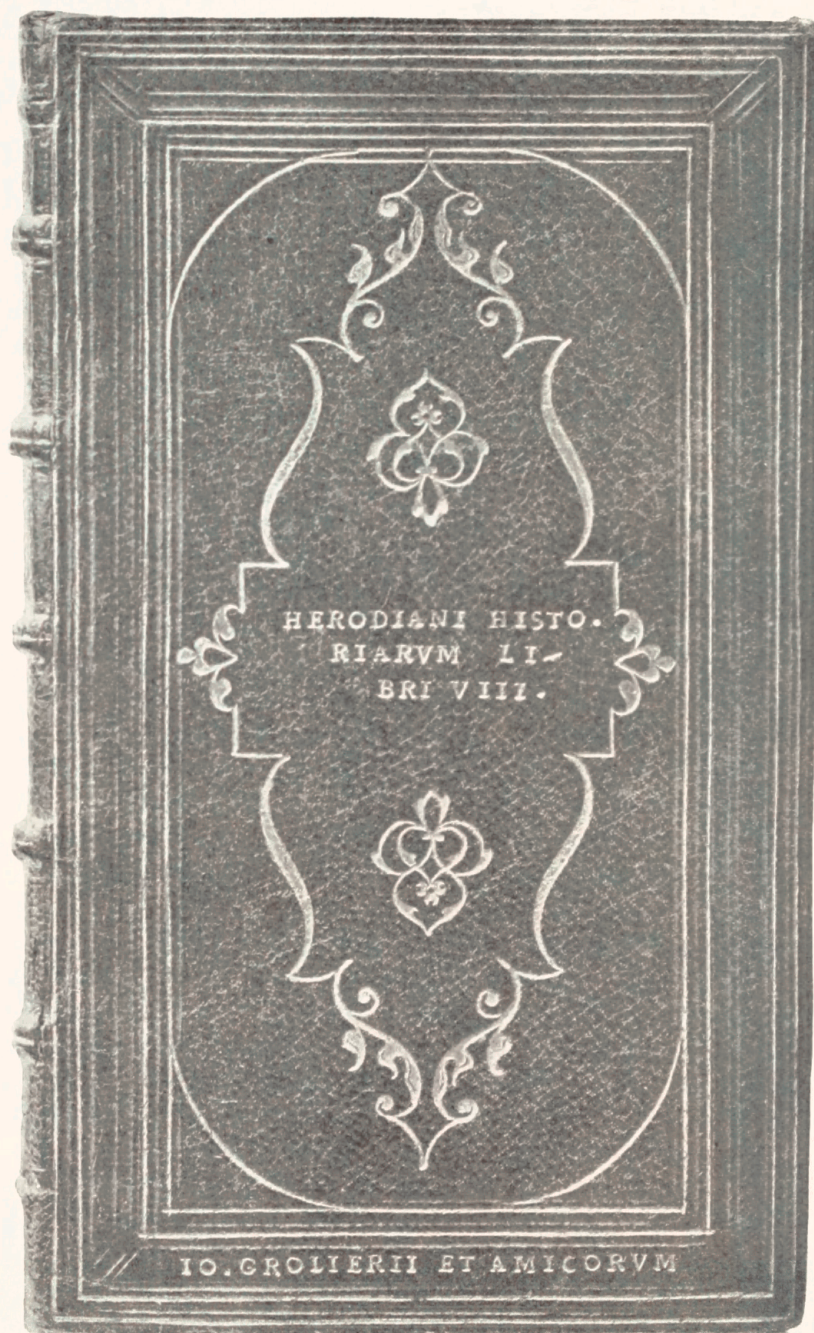
ET NYT GROLIER-BIND I DANMARK

I al sin Beskedenhed kan det her afbildede Grolier-Bind maaske regnes med blandt de gode Erhvervelser, der i de sidste Aar er kommet til Landet. Bindet, som indeslutter en Aldus-Udgave af Herodian fra 1524, stammer fra Grolier's italienske Tid og er, som alle sine Sødskende fra denne Periode, yderst enkelt og behersket i sin Dekoration, i Modsætning til hans senere Bind, som jo ere sande Overflødheds-Horn i opfindsom Flade-Dekoration i Linier og Farver. Men det forringer ikke Stilens Adel; maaske er netop disse Bind fra Grolier's Ophold i Italien af renere Oprindelse end de senere Bind med deres overdaadige Udsmykning.

Bindet maaler 17×10 cm; til Dekorationen er benyttet 4 Stempler, som med virkelig genial Opfindsomhed er varieret Gang paa Gang paa hans Bind fra denne Tid. Jeg har foran mig Reproduktioner efter 16 forskellige Grolier-Bind – alle Aldinere – hvortil er benyttet de samme Stempler, som alene ved Omstilling og blind- og guldrykt Linie-Komposition har givet andre og fuldkomne Resultater. (Meget sjældent kan man træffe Bind, ikke udførte for Grolier, hvorpaa enkelte af disse Stempler findes; herom senere.)

Paa Midten af Bindets Bagside staar som sædvanlig Devisen: »Portio mea domine sit in terra viventium«. Ryggen har fem Bind og en enkelt Linie-Indfatning i Guld. Som de fleste af Grolier-Bindene, der endnu ikke er havnet i de store Bibliotheker, bærer ogsaa dette Præg af Tidens Magt og Vandrigen fra Haand til Haand og er – udmærket – restaureret paa Ryg og Hjørner, sandsynligvis i Frankrig c. 1820. Indersiden af Papbindet er beklædt med Pergament, og Bogen har i Begyndelsen 6 hvide Forsatsblade og i Slutningen 14 (sic), hvoraf henholdsvis det 2det og 13de er af Pergament. Alle Initialerne og Aldus-Mærket er dekoreret med paalagt Guld. Bindet er ikke kendt af Le Roux de Lincy (Recherches sur Jean Grolier, Paris 1866).

Det er et stadigt tilbagevendende Spørgsmaal ved Studiet af Grolier-Bindene: hvor er de blevet til, i Italien eller i Frankrig? Den naturligste Løsning af Problemet fremkommer ved at stedfæste Bindenes Herkomst efter Ornamentikkens Karakter, idet man erindrer sig de faste Holdepunkter, man har i Grolier's Liv, hans Ophold i Italien fra 1510–30 og fra 1534–37. De Fleste, som har behandlet Grolier-Bindene, er da ogsaa kommet til Erkendelse af, at Bind af denne Type stammer fra Italien, og sikkert med fuld Ret. Et Stempel som det i Midtfeltet, er ganske aabenbart af venetiansk Oprindelse; dets Slægtskab med Orienten er umiskendelig og nær op ad Stempler, benyttede paa Aldus' Værksted. Men iøvrigt sad der endnu i de første Aartier af 16de Aarhundrede en god Portion Gotik tilbage i Frankrigs Dekorationskunst, i al Fald for Bøgernes Vedkommende. Saaledes er Bind, udførte for Frants den Første paa det Tidspunkt, hvor Grolier grundlagde sit Bibliothek under Indflydelse af Vennen Aldus Manutius, tunge og dystre i Forhold til Grolier's yndefulde Renaissance-Ornamenter. Selv op i 1520erne, hvor Renaissance-Motiverne viser sig i Frants den Førstes Bind, kan de ikke maale sig med hines slanke Elegance.

Bind af olivengrønt Maroquin over Pap, udført for Jean Grolier.

Bind udført for Damianus Pfluck.

er da, at derfor maa alle Grolier-Bind være Pariser-Arbejder og disse to Bind, eo ipso, være udgaaet fra Grolier-Mesterens Haand.

Hvad angaar Bindet, som er udført for Damianus Pfluck, maa det siges, at det, udover Stemplerne, har meget lidt tilfælles med sine berømte Forbilleder. I disse er Stemplerne benyttet med fuldendt logisk Mesterskab; de er altid opbyggede sammen med de enkelte Linier i en bevidst Stil-Sikkerhed og forme sig som en Indramning til Midtpartiet, Titlen eller Devisen. Paa Pfluck-Bindet er derimod de to Figurer, Rammen og Rhomben uforholdsmæssig store til Bindets Størrelse; uden Hensigt er Bladornamentet ganske karakterløst placeret, og i Midtfeltet findes, der hvor Titel og Devise burde være, et fire Gange gentaget, ikke grolier'sk Hjørnestempel, medens Inscriptionerne tilfældigt er hensat, hvor der er Plads. Det hele mangler Grolier-Bindenes Struktur og gør nærmest Indtryk af at være en daarlig udført Efterligning.

Ebelebens Bind er langt smukkere. Tingene ligger paa Plads, og

Friherre Johannes Rudbeck's nye Iagttagelser angaaende dette Spørgsmaal, hvilke fremkom i Skriftet »Pro Novitate«, Stockholm 1914, og som søger at bevise disse Grolier-Binds franske Oprindelse, fortjener af den Aarsag en kraftig Imødegaaelse.

I Friherre Per Hierta's tidligere Samling fandtes et Bind med Ejermærke: »Damianus Pfluck«, samt Inscriptionen: »Lutetiae Parisiorum 1542«. Og i Buchgewerbe-Museum i Leipzig findes et andet, som har tilhørt den Nicolaus von Ebeleben, som vi kende fra et Bind i kgl. Bibliothek i København; det har Inscriptionen: »Nicolaus ab Ebeleben. – Vivit post funera virtus. – Anno 1541, Lutetiae Parisiorum«.

Begge disse Bind er smykket med Stempler, hvoriblandt kendes flere af de fra Grolier's første Bind, og Rudbeck's Konklusion

Bind udført for Nicolaus von Ebeleben.

det gør, skønt noget overlæsset og massivt, et behageligt Indtryk. Men, ligesom Pfluck-Bindet: det stammer ikke fra Grolier-Mesterens Haand. – Det er udført af Stephen Roffet, kaldet »Le Faulcheur«, Frants den Førstes Bogbinder i Aarhundredets Midte. Det er undgaaet Rudbeck's Opmærksomhed, at denne Mesters Mærke, de to smaa Circler, findes gentagne Gange i Ornamenternes Slynngninger, meget iøjnefaldende forresten. Og det har iøvrigt, med de for hans Tid typiske Stempler, fuldstændig hans Præg.

Aarsagen til, at man træffer Grolier-Stempler paa Bind, som ikke er udført for ham, kan forklares, men vist aldrig bestemmes med Sikkerhed. Stemplerne kan være kopierede; de kan ogsaa være udlaante til andre Haandværkere. Men i sig selv er dette ogsaa ret ligegyldigt. Grolier's navnløse Mester kendes nemt, og han har gennem sit Arbejde erhvervet sig Udødelighed, det, hans Efterlignere aldrig kunne naa, selv om de formaede at skaffe sig det samme Arbejds materiale, som det store Forbillede besad.

Sigurd Wandel.

